

**Lezbijska grupa Kontra
Iskorak – Grupa za prava seksualnih i rodni manjina**

**Izvještaj o stanju
ljudskih prava
seksualnih i rodni manjina
u Republici Hrvatskoj
za 2003. godinu**

1. Uvod

Stanje seksualnih i rodni manjina u RH u 2003. godini poboljšalo se u odnosu na prethodnu 2002. godinu.

Najveći pomak u zaštiti prava seksualnih i rodni manjina dogodio se upravo u sferi zakonodavstva, koje je po prvi put eksplicitno prepoznalo seksualnu orijentaciju kao diskriminacijsku osnovu.

Kroz javne istupe predstavnica i predstavnika nevladinih organizacija i javnih osoba povećala se vidljivost LGBT osoba u Republici Hrvatskoj, što je u određenoj mjeri pozitivno utjecalo i na promjenu društvene svijesti šire javnosti.

2. Zakonodavstvo

Antidiskriminacijske odredbe koje zabranjuju bilo koji oblik diskriminacije temeljen na činjenici seksualne orijentacije osobe ugrađene su u sljedeće zakone:

Zakon o radu¹

Zabranjuje se izravna ili neizravna diskriminacija osobe koja traži zaposlenje i osobe koja se zaposli na temelju spolnog opredjeljenja. Diskriminacija je zabranjena u odnosu na:

- *uvjete za zapošljavanje (uključujući kriterije i uvjete za izbor kandidata za obavljanje određenog posla u bilo kojoj grani djelatnosti i na svim razinama profesionalne hijerarhije),*
- *napredovanje na poslu, pristup svim vrstama i stupnjevima stručnog osposobljavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije,*
- *uvjete zaposlenja i rada i sva prava iz radnog odnosa i u svezi s radnim odnosom, uključujući jednakost plaća,*
- *otkaz ugovora o radu,*
- *prava članova i djelovanje u udrugama radnika ili poslodavaca ili u bilo kojoj drugoj profesionalnoj organizaciji, uključujući povlastice koje proizlaze iz toga članstva.*

Posebno pozdravljamo odluku zakonodavca da uvede pojmove izravne i neizravne diskriminacije, koji proširuju opseg zaštite od raznih oblika diskriminacije.

Zakon o ravnopravnosti spolova²

Zabranjuje diskriminaciju na temelju spolne orijentacije kao i poticanje druge osobe na diskriminaciju. Ovaj zakon također zabranjuje javno prikazivanje i predstavljanje žena i muškaraca na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način s obzirom na spol i spolnu orijentaciju.

Izražavamo žaljenje što odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova koje se odnose na medije nisu ugrađene u novi Zakon o medijima. S obzirom da se očekuje kako će, zbog proceduralne pogreške, morati ponovno proći saborsku proceduru, apeliramo

---

¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu, *Narodne novine br. 114, 19.07.2003.*

² Zakon o ravnopravnosti spolova, *Narodne novine br. 116, 22.07.2003.*

na Ministarstvo kulture i Hrvatski sabor da Zakon o medijima usklade s odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova.

Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju³

Sveučilište, veleučilište ili visoka škola utvrđuje postupak odabira pristupnika/ica za upis na način koji jamči ravnopravnost svih pristupnika/ica bez obzira na seksualnu orijentaciju.

Udžbenički standard⁴

Udžbenici zaprečavaju diskriminaciju, ne sadrže i protiv su govora netrpeljivosti i negativnog prikazivanja pojedinaca i društvenih skupina s obzirom na njihov spol, dob, seksualnu orijentaciju, rasnu, etničku i religijsku pripadnost, način života, političku opredijeljenost, socijalno-ekonomsko podrijetlo te teškoće u psihičkom i fizičkom razvoju.

Kazneni zakon⁵

Izmjene i dopune kaznenog zakona trebale su unijeti kaznenu odredbu za one koji/e proizvode, prodaju, uvoze ili izvoze, putem računalnog sustava ili na drugi način čine dostupnim javnosti ili u tom cilju posjeduju u većim količinama promidžbeni materijal kojim se veličaju fašističke, nacističke ili druge totalitarne države, organizacije ili ideologije koje zagovaraju, promiču ili potiču mržnju, diskriminaciju ili nasilje prema bilo kojem pojedincu ili skupini na temelju razlike u seksualnoj orijentaciji.

Ustavni sud Republike Hrvatske poništio je izmjene i dopune Kaznenog zakona u cijelosti zbog pogreške u proceduri donošenja Zakona, tako da je i dalje na snazi Kazneni zakon koji ne prepoznaje seksualnu orijentaciju kao diskriminacijsku osnovu. Naše udruge izražavaju veliku zabrinutost zbog činjenice da Kazneni zakon i dalje adekvatno ne štiti seksualne manjine, a posebno ih eksplicitno ne štiti od fizičkog nasilja. Naime, u nekoliko navrata smo upozoravali bivše Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave da se u članak 106. (*uskraćivanje ili ograničavanje slobode ili prava čovjeka i građanina utvrđene ustavom, zakonom ili drugim propisom*) kao i u članak 174. (*rasne i druge diskriminacije*) Kaznenog zakon mora eksplicitno navesti i seksualna orijentacija. Nažalost, naši prijedlozi su odbačeni. Time je i dalje otvoren prostor nasilnicima da ih se za nasilje prema seksualnim manjinama tereti samo zbog narušavanja javnog reda i mira, a ne i zbog otvorene mržnje prema seksualnim manjinama.

Zakon o istospolnim zajednicama⁶

Ovaj zakon od posebne je važnosti za seksualne manjine u RH, jer se njime po prvi puta regulira (a time i priznaje) činjenica istospolne veze kao društvenog fakta koji proizvodi određene pravne učinke. Donošenje ovog Zakona ocjenjujemo kao važan iskorak prema potpunom prestanku diskriminacije istospolnih parova. Važno je istaknuti da je ovdje riječ samo o ublažavanju diskriminacije homoseksualnih osoba, budući da su istospolni parovi stekli samo 2 od 27 prava (pravo na uzdržavanje i pravo na stjecanje zajedničke imovine) koja imaju bračni parovi. Pozdravljamo i jasne antidiskriminacijske odredbe ugrađene u ovaj zakon. Ipak, u cjelini, ovaj je zakon tek formalni akt koji zahtjeva što bržu nadogradnju.

³ Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, *Narodne novine br. 123, 31.07.2003.*

⁴ Udžbenički standard, *Narodne novine br. 63, 15.04.2003.*

⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, *Narodne novine br. 111, 15.07.2003.*

⁶ Zakon o istospolnim zajednicama, *Narodne novine br. 116, 22.07.2003.*

Zakon o azilu

Naše su udruge u nekoliko navrata inzistirale da se u Zakon o azilu ugradi mogućnost stjecanja azila u RH zbog diskriminacije temeljene na seksualnoj orijentaciji. Sa žaljenjem izvještavamo da je naš prijedlog odbačen, s obrazloženjem da se seksualna orijentacija podrazumijeva pod izrazom *pripadnost određenoj društvenoj skupini*.

Navedene zakonodavne promjene važna su pretpostavka za ukidanje diskriminacije seksualnih manjina. Naravno, ostaje vidjeti kako će se navedeni zakoni primjenjivati u praksi. Činjenica da se većina homoseksualnih osoba još uvijek u strahu ne koriste usvojenim zakonima, svakako govori o još uvijek nesigurnoj atmosferi u hrvatskom društvu za slobodan život seksualnih manjina.

3. Suradnja s državnim institucijama i tijelima

Prilikom procesa lobiranja i provođenja drugih aktivnosti naših udruga, dolazili/e smo u kontakt s raznim državnim institucijama i tijelima. Kvalitetna komunikacija uspostavljena je s Ministarstvom rada i socijalne skrbi, Vladom RH, Hrvatskim saborom, Saborskim odborom za ljudska prava, Saborskim odborom za ravnopravnost spolova, Ministarstvom unutarnjih poslova, Ministarstvom zdravstva i Ministarstvom za europske integracije. Dakle, navedene su institucije/tijela imale otvorena vrata i sluha za potrebe seksualnih manjina.

Velikih problema u uspostavi komunikacije (tj. komunikacija nikada nije uspostavljena, unatoč našim nastojanjima) imali smo ponajprije s Ministarstvom prosvjete i športa. Na nekolicinu naših dopisa nikada nismo dobili nikakvu povratnu informaciju. Ministarstvo se čak oglasilo i na naše molbe za sastanak s predstavnicima/ama ministarstva. Takvo ponašanje ocjenjujemo krajnje zabrinjavajućim, jer ignoriranjem potreba dijela građanki i građana bivše Ministarstvo kršilo je zakone RH i temeljne vrijednosti demokratskog društva. Komunikacija nikada nije uspostavljena niti s Ministarstvom pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, kao ni sa Saborskim odborom za obitelj, mladež i sport.

4. Političke stranke

Odnos hrvatskih političkih stranaka prema seksualnim manjinama je raznolik. Od parlamentarnih stranaka, transparentnu i podržavajuću informaciju na naše zahtjeve dobili/e smo od Socijaldemokratske partije Hrvatske (SDP), Liberalne stranke (LS), Libre, Hrvatske narodne stranke (HNS), Istarskog demokratskog sabora (IDS) i jednog dijela Hrvatske socijalno liberalne stranke (HSL). Navedene stranke su u pravilu podržale i zalagale se za zakonodavna rješenja u Hrvatskom saboru koja štite seksualne manjine u RH. Komunikacija je također uspostavljena s Hrvatskom demokratskom zajednicom (HDZ), ali ta stranka nije otvoreno podržala prava seksualnih manjina u Hrvatskom saboru.

Stranke koje su u potpunosti bile zatvorene za komunikaciju s našim udrugama su Hrvatska seljačka stranka (HSS), Hrvatska stranka prava (HSP), Hrvatska kršćansko-demokratska unija (HKDU), Hrvatski blok (HB) i Demokratski centar (DC).

Analiza stranačkih programa ukazuje da od parlamentarnih stranaka samo Liberalna stranka (LS) ima ugrađen u svoj program prava seksualnih manjina.

Osobitu zabrinutost izražavamo zbog zloupotrebe prava seksualnih i rodnih manjina u političke svrhe tijekom predizborne kampanje. Osobito to vrijedi za pritisak koji je Hrvatska biskupska konferencija izvršila na birače, pozivajući ih da "ne glasuju za one koji se zalažu za istospolne brakove".

Tu je i Hrvatska seljačka stranka (HSS), koja je svoju predizbornu promidžbu gradila, između ostalog, i na paroli "da nije bilo HSS-a, danas bismo u Hrvatskoj imali homoseksualne brakove". Osim što takve izjave jasno govore o stupnju demokratske svijesti unutar HSS-a, one su i netočne. Naime, "zasluga" HSS-a nije neinstitucionaliziranje homoseksualnih brakova, jer takav prijedlog nikada nije niti postojao od strane političkih struktura. "Zasluga" HSS-a jest tek činjenica da je odredba o istospolnim zajednicama izbačena iz prijedloga Zakona o obitelji, braku i izvanbračnim zajednicama, te su tako, zaslugom upravo HSS-a, prava istospolnih zajednica regulirana ne površno, tek jednim dijelom jednog članka Zakona o obitelji, braku i izvanbračnim zajednicama, nego temeljito, zasebnim Zakonom o istospolnim zajednicama.

Na okruglom stolu Pravnog tima jedino je Liberalna stranka (LS) eksplicitno iskazala stav da podržava posvajanje djece od strane istospolnih partnera/ica.

Većina političkih stranaka u Hrvatskoj i dalje ne prepoznaje prava seksualnih manjina kao dio vlastite interesne sfere. Kao dokaz tome može poslužiti i istraživanje provedeno od strane udrugā *Ženska soba* i *Iskorak*, koje su prije izbora poslale Upitnik o pravima seksualnih manjina na adrese 79 političkih stranaka. Na upitnik je odgovorilo svega 8 stranaka (HKDS, HNS, Hrvatski oslobodilački pokret – HOP, HSLS, LS, SDP i Zelena ljevica Hrvatske –ZEL).

Iz navedenog istraživanja i dalje je jasno vidljiva podrška pravima seksualnih manjina od strane HSLS-a, SDP-a, LS-a, HNS-a i ZEL-a. Suzdržan stav je zauzeo HSS, dok su strogo protiv HKDS i HOP.

Zanimljivo je da stranke koje se protive pravima seksualnih manjina kao jednu od glavnih argumentacija daju da je tu riječ o *bolesti/mentalnom poremećaju* (HOP) ili *devijaciji ljudske naravi* (HKDS). Naše udruge izražavaju veliku zabrinutost činjenicom da pojedine političke stranke i dalje govore o homoseksualnosti kao patologiji, što pridonosi daljnjoj stigmatizaciji seksualnih manjina.

5. Mediji

U pravilu, većina hrvatskih tiskovnih i elektroničkih medija počela je pisati i izvještavati o pravima i potrebama seksualnih manjina na objektivniji način negoli je to bio slučaj proteklih godina. Tome u prilog ide i istraživanje *Lezbijske organizacije Rijeka – LORI*, koja je pratila rad pisanih medija u dijelu 2003. godine. Ipak, ovdje ističemo događaje vezane uz medije koje smatramo da pridonose diskriminaciji seksualnih manjina.

Podsjećamo da Hrvatska televizija i dalje ne želi emitirati spot Lezbijske grupe Lori *Ljubav je ljubav*, koji ima za cilj promicanje prava homoseksualnih osoba. Spot je ne HTV-u pušten samo jednom prilikom, u emisiji *Nedjeljom u 2*, i to na vlastitu inicijativu i odgovornost urednika emisija Aleksandra Stankovića. Prešutnu odluku HTV-a da ne emitira navedeni spot ocjenjujemo kao grubu diskriminaciju seksualnih

manjina u Hrvatskoj, jer se ne dozvoljava edukacija građana/ki RH o problemima i pravima seksualnih manjina.

Nadalje, pozdravljamo odluku HTV-a da za vrijeme održavanja festivala *Queer Zagreb* izvanredno uvrsti u program emitiranja dva igrana filma koja se bave gej identitetima (*Prekrasna stvar* i *Zajedno sretni*), ali izražavamo zabrinutost činjenicom da su navedeni filmovi emitirani u kasnonoćnim satima, što daje poruku da je riječ o filmovima koji "nisu za svačije oči".

Smatramo neprihvatljivim otvaranje medijskog prostora osobama koje svoju navodnu stručnost koriste kako bi stigmatizirali homoseksualne osobe. Takav primjer mogao se naći u Večernjem listu, koji je pozvao Vladimira Grudena da odgovara na pitanje čitatelja u vezi homoseksualnosti. Upozorili smo glavnu urednicu Večernjeg lista da su stavovi Vladimira Grudena u suprotnosti sa suvremenom znanosti, što je ustanovilo i *Povjerenstvo za medicinsku etiku i deontologiju Hrvatske liječničke komore* u odgovoru na našu pritužbu vezanu uz javne istupe Vladimira Grudena, koje zaključuje da je "prof. Gruden morao jasno navesti da su njegovi stavovi (stavovi o homoseksualnosti izneseni na okruglom stolu Hrvatske biskupske konferencije op.a.) u suprotnosti sa stavom Hrvatskog psihijatrijskog društva, te je kao znanstvenik bio dužan poštovati znanstvenu istinu". Pozdravljamo nastojanja hrvatskih medija da educiraju svoje čitatelje/ice o homoseksualnosti, ali očekujemo da objavljuju vjerodostojne i znanstveno priznate spoznaje o homoseksualnosti.

Posebnu pozornost skrećemo na pisanje tjednika Glas Koncila, koji uporno, koristeći se ponekad i govorom mržnje, stigmatizira i omalovažava seksualne manjine. Navedeno glasilo u posebno težak položaj dovodi homoseksualne osobe vjernike/ce, ali i mlade općenito, jer u pravilu manipulira i iznosi neistine na temu homoseksualnosti.

Isto vrijedi i za kolumne Živka Kustića u Jutarnjem listu, u kojima su se, posebice u vrijeme rasprave o Zakonu o istospolnim zajednicama, nerijetko svjesno iznosile brojne neistine.

Naši ispravci, upućeni Jutarnjem listu u skladu s bivšim Zakonom o javnom priopćavanju, nisu nikad objavljeni, kao ni ispravak poslan Večernjem listu nakon istupa prof. Vladimira Grudena. Upozoravamo medije da su dužni poštivati odredbe medijskog zakonodavstva koje se odnose na objavljivanje ispravaka. U budućim sličnim slučajevima bit ćemo prisiljeni obratiti se Vijeću časti Hrvatskog novinarskog društva i nadležnim državnim institucijama

6. Homofobija u istupima javnih osoba

I u 2003. godini nekolicina javnih osoba dala je diskriminatorne izjave prema seksualnim manjinama. Posebnu zabrinutost izražavamo prema govoru koji se mogao čuti u Hrvatskom saboru za vrijeme rasprava o Zakonu o istospolnim zajednicama ili Zakonu o azilu. U takvim izjavama prednjačili su, sada već bivši saborski zastupnici, Anto Kovačević (HKDS), Ljubo Česić Rojs (HDZ) i zastupnica Ljubica Lalić (HSS). Iako su pojedine izjave navedenih zastupnika bile krajnje uvredljive za seksualne manjine, zastupnici/e nisu bili sankcionirani od strane predsjedavajućih, već su u pravilu njihove izjave "zabavljale" sabornicu. Nadamo se da se takve scene više neće ponoviti u Hrvatskom saboru.

Izvan Sabora, u različitim medijima, svoju homofobiju prakticirali su Ivić Pašalić i bivši predsjednik Hrvatskog sabora Zlatko Tomčić. Zabrinjavajuće je da bivši predsjednik Hrvatskog sabora u predizbornoj kampanji koristi diskriminaciju seksualnih manjina (*"da nije bilo HSS-a danas bi se pred matičarem sklapali homoseksualni brakovi"*) kao svoj adut za parlamentarne izbore.

Prisutnost homofobije u sportu mogla se detektirati kroz izjave selektora hrvatske nogometne reprezentacije, Otta Barića (*"Ne kažem da homoseksualac ne može biti odličan igrač, ali ne bih mogao imati takvog igrača. Morao bih maknuti ili njega ili sebe."*).

Izdvajamo i izjavu prof. Dubravke Hrabar, predstojnice *Katedre za obiteljsko pravo pri Pravnom fakultetu u Zagrebu*, koja je u svom intevjuu Vjesniku, između ostalog, izjavila i da su *"brakovi homoseksualaca neprirodni"*, a na sličan se način izrazila i prof. Aleksandra Korać u intevjuu Glasu Koncila.

Antun Laslo, predsjednik *Zajednice udruga seljaka Slavonije i Baranje* u više navrata je u svojim javnim istupima prozivao nadležne državne institucije, zbog davanja pozornosti i potpore pravima seksualnih manjina, baš kao da i on vodi predizbornu kampanju.

7. Nasilje i diskriminacija nad seksualnim i rodnim manjinama

Nasilje nad seksualnim manjinama i dalje je česta pojava u hrvatskom društvu. Oblici nasilja su različiti, od psihičkog, preko verbalnog do fizičkog nasilja. Stvaran broj nasilnih događaja gotovo je nemoguće procijeniti, iz razloga što seksualne manjine i dalje imaju strah prijaviti doživljeno nasilje zbog stigmatizacije okoline. Naše su udruge upoznate s desetak fizičkih napada na gej osobe, od čega su samo dva napada prijavljena policiji. Nakon ovogodišnje povorke ponosa, verbalno je napadnuta voditeljica manifestacije Zagreb Pride 2003. Slučaj je prijavljen policiji koja je ulovila napadače. Ovaj je slučaj trenutno na sudu.

I dalje ostaje nejasno nasilje koje se dogodilo nakon završetka manifestacije **Queer Zagreb**. Naime, 01.05.2003., prema izjavama policije, jedan je mladić provalio u prostorije Studentskog centra, u kojima se održavao dio programa Queer Zagreba, i polupao većinu invertara. Iako policija govori da nije riječ o pripadniku skupine skinheadā, niti da je napad bio motiviran činjenicom održavanja festivala Queer Zagreb, ostaju snažne indicije da je riječ o napadu povezanom uz spomenuti festival. Zabrinjava nas i praksa da se nad mladim homoseksualnim osobama često vrši psihičko nasilje od strane roditelja, koji im zabranjuju izlaske ili uskraćuju materijalna sredstva.

Veliku medijsku pozornost ove godine zauzelo je **ubojstvo svećenika Mije Stijepića**. S obzirom da postoje nezanemarive indicije da je žrtva bila homoseksualna osoba, smatramo da je iznimno važno bilo što prije rasvijetliti taj slučaj, kako bi se znali motivi ubojstva, tj. je li bila riječ o ubojstvu iz koristoljublja ili mržnje prema seksualnim manjinama. Za vrijeme istrage ubojstva, dobili smo dojavu da policija u Zadru dovodi u nelagodne situacije homoseksualne osobe, vodeći istragu o ubojstvu na način da vodi službene razgovore s pripadnicima tzv. "zadarskog homoseksualnog miljea". Veliki dio homoseksualne populacije još uvijek skriva svoju seksualnu orijentaciju od javnosti, pa su pozivi na informativne

razgovore mogli dovesti ljude u nelagodnu poziciju i izložiti ih stigmatizaciji okoline. Ta činjenica ponovo je otvorila i sumnje o mogućim "*bazama podataka homoseksualaca*" unutar Ministarstva unutarnjih poslova. Bivši ministar unutarnjih poslova Šime Lučin, na naš upit, demantirao je postojanje takvih datoteka. Također, izražavamo zabrinutost zbog činjenice da su neki predstavnici Katoličke crkve u nekoliko navrata pokušavali ometati tijek istrage.

U sferi edukacije mladih, izdvajamo diskriminatorni dokument Ministarstva prosvjete i športa. Naime, 18.09.2003. godine Ministarstvo prosvjete i športa donijelo je **Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi**⁷, koji se primjenjuje od školske godine 2003./2004.

U okviru tog programa, u osmo je vjeronaučno godište uključena i edukacija o aspektima ljudske seksualnosti. U metodičkim uputama iste nastavne cjeline spominje se, između ostalog, "*razgovor o cjelovitom značenju i odnosu pojmova 'ljubav' i 'seks' i prosudba pogrešnih oblika seksualnosti (homoseksualnost, prostitucija, incest, transvestiti...)*".

Navođenje homoseksualnosti i transvestizma u tom kontekstu pokazuje znanstvenu neutemeljenost Programa – homoseksualnost, naime, nije "*pogrešan oblik seksualnosti*", nego jednako vrijedna varijacija ljudske seksualnosti, kao što je i heteroseksualnost, što su potvrdile i mjerodavne hrvatske institucije (*Hrvatsko psihijatrijsko društvo* i *Hrvatska liječnička komora*).

Proglašavanje homoseksualnosti i transvestizma "*pogrešnim oblicima seksualnosti*" unutar vjeronaučnog programa u suprotnosti je s nizom međunarodnih i nacionalnih propisa koji reguliraju zabranu diskriminacije i pravo na potpunu i točnu informaciju.

U trenutku kada ne postoji seksualna edukacija u osnovnim školama, smatramo krajnje neprihvatljivim da se ta tema obrađuje unutar programa vjeronauka, poglavito iz razloga što se ovakvim postupcima eksplicitno diskriminira osobe homoseksualne orijentacije, odnosno potiče se učenike na diskriminaciju. Dugoročne posljedice ovakvog programa su povećanje, umjesto ublažavanje diskriminacije prema LGBT populaciji zbog pružanja informacija koje su znanstveno neutemeljene i pripadaju krugu vjerskih dogmi. Naše udruge obavijestile su o ovom događaju *Pravobraniteljstvo za ravnopravnost spolova*, te očekujemo žurnu reakciju Pravobraniteljstva na navedeni predmet.

Samo dva dana prije manifestacije **Queer Osijek**, 27.04.2003., ravnatelj Studentskog centra u Osijeku Pejo Pavlović zabranio je održavanje tribine "*Homofobija u Hrvata*", središnjeg dijela festivala. Odjednom se uplašio da se u STUC-u ne bi ponovio "zagrebački incident kada je nakon slične tribine nastala materijalna šteta od pola milijuna kuna". Zanimljivo je da su to objašnjenje o odgodi organizatori dobili tek na sâm dan početka festivala.

Problemi seksualnih i rodnih manjina u RH sve se više internacionalizira, pa je tako prošle godine i međunarodna asocijacija Amnesty International opisala nasilje nad posjetiteljicama i posjetiteljima prvog hrvatskog Gay Pride-a 2002. godine.

8. Javne manifestacije

---

⁷ Program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi, *Narodne novine br.:* 156, 03.10.2003.

U 2003. godini održane su dvije veće manifestacije vezane uz seksualne manjine. **Queer Zagreb**, održan od 25. do 30.04.2003. prvi je festival koji se bavi kulturom seksualnih manjina. Ova manifestacija važna je za promociju kulturnih prava seksualnih manjina. Pozdravljamo odluku lokalnih vlasti, Ministarstva kulture i kulturnih institucija da podrže ovu manifestaciju. Uz Queer Zagreb, održani su i **Queer Rijeka** i **Queer Osijek**.

Održana je i druga po redu povorka ponosa seksualnih i rodnih manjina **Zagreb Pride 2003**. Ove godine, zahvaljujući iznimnom policijskom osiguranju, nisu zabilježeni napadi na povorku.

Suradnja s policijom pokazala se vrlo kvalitetnom u obje manifestacije. Ono što nas zabrinjava je činjenica da, nažalost, u hrvatskom društvu još uvijek interventne postrojbe MUP-a moraju osiguravati promociju knjige, projekciju filma, izvedbu kazališne predstave ili miran prosvjed građana/ki.

9. Buduće aktivnosti Pravnog tima

Kako bi se što kvalitetnije zaštitila ljudska prava seksualnih i rodnih manjina u RH pozivamo:

- Hrvatski sabor i Vladu RH da što prije uvrste seksualnu orijentaciju u Ustav RH. Time bi se otvorio put za istinsku jednakost svih građana RH.
- Vladu RH da nastavi s aktivnostima vezanim uz zaštitu seksualnih manjina u Hrvatskoj, a posebno u smislu uvođenja registriranog partnerstva za istospolne i raznospolne partnere/ice izjednačenog u pravima s bračnom zajednicom. Jednako tako očekujemo da će sve antidiskriminacijske odredbe u hrvatskom zakonodavstvu štiti i seksualne manjine kao zasebnu skupinu.
- Nadležna tijela da ukinu diskriminaciju istospolnih partnerica/a kroz Zakon o nasljeđivanju, tako da se izjednače u pravima nasljeđivanja s heteroseksualnim izvanbračnim partnerima/cama.
- Zastupnice i zastupnike Hrvatskog sabora da u Kazneni zakon jasno ugrade zabranu nasilja nad seksualnim manjinama.
- Političke stranke da se nastave zauzimati za prava LGBT populacije, odnosno prilagode javne istupe civilizacijskim standardima.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta da uvede seksualnu edukaciju u osnovne i srednje škole u sklopu koje će se objektivno govoriti o seksualnosti i seksualnim manjinama, te da redefinira diskriminatorni dokument Program katoličkog vjeronauka za osnovne i srednje škole.
- Hrvatsku televiziju da što prije krene s emitiranjem spota *Ljubav je ljubav*, te da češće u svoj program uvrsti emisije i filmove koje se bave LGBT identitetima. Očekujemo da će takvi programi biti emitirani u terminima kada ih može pratiti većina građanki i građana.
- Pripadnice i pripadnike seksualnih manjina da se što više koriste legalnim instrumentima RH kako bi izborili svoja prava i zaštitili i obranili svoj identitet.
- Pravni tim će otvoriti pravnu SOS liniju, kako bi se moglo još efikasnije pružati pravna pomoć LGBT osobama.
- Nadležne institucije da prepoznaju prava i potrebe transrodnih osoba, te da uz seksualnu orijentaciju uvrste zabranu diskriminacije i na temelju rodnog izražavanja i identiteta u zakone i Ustav RH.
- Nadležne institucije da u slučaju promjene spola omoguće pravo na promjenu osobnog imena, a posebice da im se omogući upis činjenice promjene spola u relevantne dokumente.

Sanja Juras
koordinatorica Kontre

Dorino Manzin
predsjednik Iskoraka